

DIJAGNOZA

Iako žene u BiH čine 50,9% stanovništva u odnosu na 49,1% muškaraca, njihovo učešće u plaćenom radu znatno je niže. Prema podacima Agencije za statistiku vezanim za radnu snagu u BiH, stopa aktivnosti žena je bila 31,4% a muškaraca 53,2%; Stopa zaposlenosti žena je bila 25%, muškaraca 44%; a stopa nezaposlenosti žena bila 20,3%, a muškaraca 17,2%. Pored ograničenog pristupa tržištu rada, žene se suočavaju i sa različitim vrstama rodne diskriminacije na tržištu rada, poput vertikalne i horizontalne segregacije, rodnog jaza u plaćama i sl. U izrazito nepovoljnom ekonomskom položaju jesu određene skupine žena - Romkinje, žene koje žive u socijalnoj izolaciji, žene koje žive u zabačenim naseljima, majke djece s invaliditetom, žene kojima nedostaje nekoliko godina staža za mirovinu, žene s invaliditetom, samostalne majke na selu, žene starije životne dobi.

PREDRASUDE

Dominantni stereotipi koji utiču na smanjeno aktivno učešće žena na tržištu rada, isto kao i na manju angažovanost žena u politici, vezuju se za razumijevanje društveno prikladnih uloga muškaraca i žena, pri čemu se u bh. patrijarhalnoj kulturi pretpostavlja da su žene odgovorne za privatnu sferu („rad iz ljubavi“ - neplaćeni rad), a muškarci za javnu sferu, koja podrazumijeva plaćeni rad.

REALNOST

Žene u BiH se suočavaju sa višestrukim preprekama na tržištu rada. Žene duže čekaju na prvi posao, imaju dugotrajne prekide u radnom stažu zbog porodijskog odsustva ili njege starijih i bolesnih članova porodice, smanjena im je prilika za ponovno uključivanje na tržište rada zbog zrelije dobi i sl. Od žena se očekuje da se bave manje zahtjevnim poslovima, da lakše prihvataju da rade na pola radnog vremena i da biraju zanimanja koja se smatraju tipično ženskim a koja su po pravilu manje plaćena. Dvije trećine neaktivnih osoba na bh. tržištu rada su radno sposobne žene. U poređenju sa državama u regionu, BiH ima najmanji nivo učešća žena na tržištu rada. Veliki broj žena angažiran je prema ugovoru o radu na određeno vrijeme, nepuno radno vrijeme ili su isključene s formalnog tržišta rada, tako da rade u „sivoj ekonomiji“. Vlast ne poduzima značajnije napore kako bi povećala dostupnost usluga skrbi o djeci u cijeloj zemlji.

Postotak djece uzrasta 1-6 godina starosti koja nisu obuhvaćena predškolskim odgojem i obrazovanjem može se smatrati posrednim indikatorom omjera ekonomske neaktivnosti kod žena. Usljed nedostatka ili otežanog pristupa uslugama brige o djeci, što je temeljna pretpostavka kvalitetnog balansiranja između radnog i privatnog života, značajan broj žena prisiljen je privremeno ili dugoročnije odustati od plaćenog rada zarad brige o djeci.

ZAKON

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH garantuje ravnopravnost po osnovu spola u procesu zapošljavanja i zabranjuje se diskriminacija na osnovu spola u radu i radnim odnosima i definira primanje nejednake plate kao oblik diskriminacije. U pogledu zaštite od direktne i indirektno diskriminacije, koriste se mehanizmi zaštite iz Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Krivični zakoni u BiH zahtijevaju od poslodavaca da osiguraju sve efikasne mjere radi sprečavanja uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja i diskriminacije zasnovane na spolu u radu i radnim odnosima. Entitetskim zakonima o radu definirana je jednakost plaća te se navodi da je poslodavac dužan radnicima_ama isplatiti jednake plaće za rad jednake vrijednosti.

ŽENE NA TRŽIŠTU RADA U BIH – STATISTIKA

(podaci su iz 2019. godine, osim onih kod kojih je drugačije naznačeno)

■ Žene ■ Muškarci

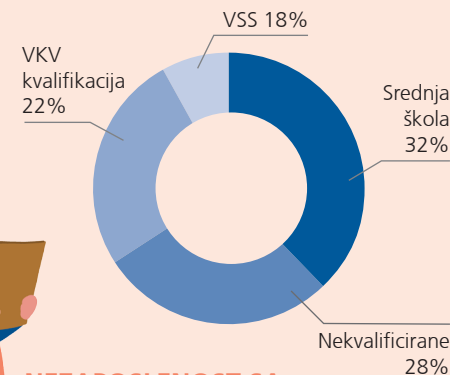
Krajem 2018. godine broj registriranih zaposlenih osoba u BiH iznosio **813.205**.

346.520 (43%) **466.685** (57%)

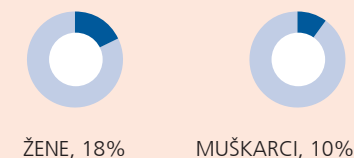
Krajem 2018. godine broj registriranih nezaposlenih osoba u BiH iznosio **437.783**.

244.522 (56%) **193.261** (44%)

STEPEN OBRAZOVANJA NEZAPOSLENIH ŽENA

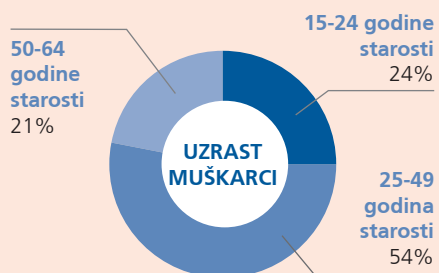
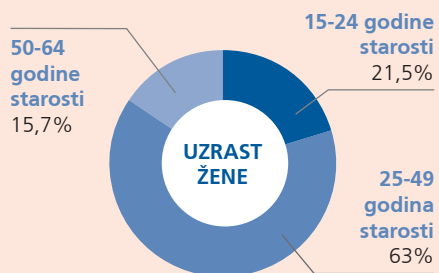

NEZAPOSLENOST SA VISOKIM OBRAZOVANJEM

RODNI JAZ NA TRŽIŠTU RADA

UZRAST NEZAPOSLENIH OSOBA

STOPA DUGOROČNE NEZAPOSLENOSTI (DOBI 15-74) U 2018.

STRUKTURA ZAPOSLENIH SA PUNIM RADNIM VREMENOM

STRUKTURA ZAPOSLENIH SA NEPOTPUNIM RADNIM VREMENOM

ZAPOSLENOST PO SEKTORIMA

Ženu su dominantnije zastupljene u sektorima poput: zdravstvena njega, obrazovanje, uslužne djelatnosti, tekstilna industrija, trgovina, poljoprivreda, kao i u neformalnom sektoru.

■ Žene ■ Muškarci

Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov

Prerađivačka industrija

Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša

* ovdje je zanimljivo primjetiti da su ovo tradicionalno poslovi žena u domaćinstvu, gdje se ovaj rad ne plaća, a kada se ovi poslovi vezuju za javni prostor i plaćaju se onda ih obavljaju muškarci.

Građevinarstvo

Mašinstvo i elektrotehnika

Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane

Informacije i komunikacije

Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja

Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje

Državna služba

Obrazovanje

– Predškolske ustanove

– Osnovne škole

– Srednje škole

– Visokoškolske ustanove

Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite (farmacija, stomatologija, medicina)

Umjetnost, zabava i rekreacija

Ostale uslužne djelatnosti

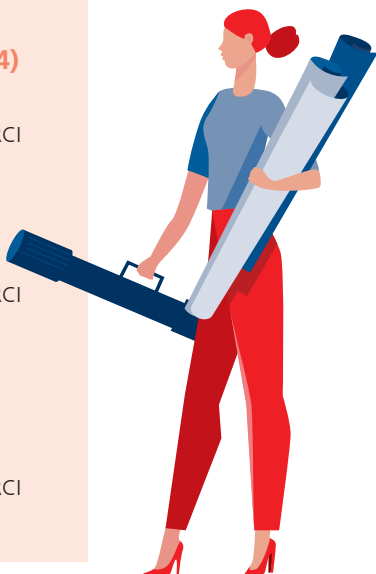
Društvene nauke i novinarstvo

Poslovanje, administracija i pravo

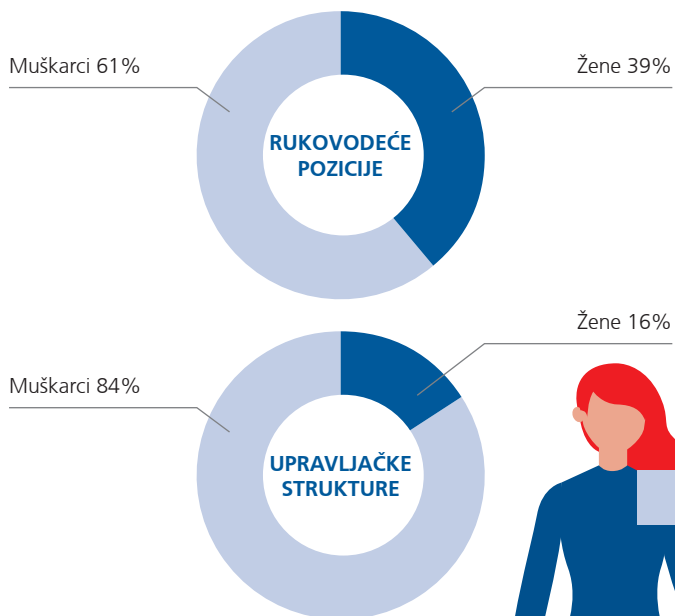
U tekstilnoj industriji u aprilu 2020. godine u Kantonu Sarajevo je radilo **73% ŽENA** i **23% MUŠKARACA**, a u Zeničko-dobojskom kantonu čak **86% ŽENA** i **14% MUŠKARACA**.

RODNI JAZ NA TRŽIŠTU RADA

RUKOVODEĆE POZICIJE

Na rukovodeće pozicijama znatno manje od muškaraca 39% žena i 61% muškaraca (2017. god), a u upravljačkim strukturama preduzeća gotovo nikako 16% žena i 84% muškaraca (2014. god).

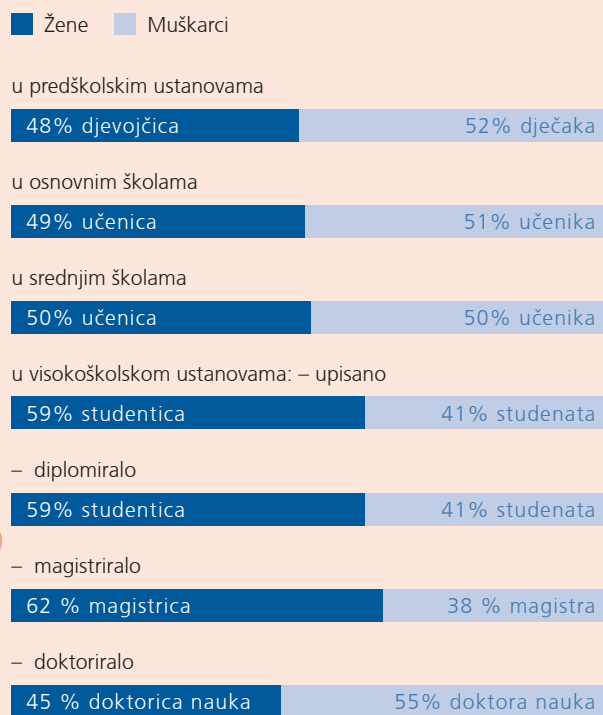

PLATE

ARS BIH ističe da postoje „vidljive rodne razlike u satnici u korist muškaraca u svim starosnim grupama, nivoima obrazovanja, zanimanjima i industrijama - razlike u satnici se procjenjuju na 9% na štetu žena.

DJEVOJČICE, DJEVOJKE I ŽENE KROZ OBRAZOVNI PROCES

prema podacima iz 2019. god.

PREPORUKA:

Prikupljati na godišnjem nivou pouzdane i službene podatke o razlikama između žena i muškaraca u primanjima, broju žena na mjestima odlučivanja i upravljanja u poduzećima, o mobingu na radnom mjestu, prekovremenom radu, i sl.

IZVORI

Agencija za statistiku, http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/FAM_00_2019_TB_0_BS.pdf; http://www.bhas.ba/saopstenja/2018/LAB_02_2018_10_1_BS.pdf i http://www.bhas.ba/index.php?option=com_publicacija&view=publicacija_pregled&ids=1&id=2&n=Tr%C5%BEi%C5%A1te%20rada;

Anketa o radnoj snazi (2019). Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. Dostupna na: http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2019/LAB_00_2019_Y1_0_BS.pdf

Federalni zavod za zapošljavanje, april 2020. <http://www.fzzz.ba/ckFinderFiles/bilteni/Bilten%20FZZZ%2004%202020.pdf>

Borjana Miković (2019). Uloga predškolskog odgoja i obrazovanja u pružanju jednakih životnih šansi <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/15647.pdf>

Narandžasti izvještaj - godišnji izvještaj o stanju prava žena u BiH, Sarajevski otvoreni centar, Sarajevo, 2019.

Gender akcioni plan BiH 2018–2022. Agencija za ravnopravnost spolova BiH

Lejla Gačanica (2019). Rodno zasnovana diskriminacija u oblasti rada u BiH. Banja Luka: Helsinški parlament građana Banja Luka

Fondacija Friedrich Ebert u Bosni i Hercegovini odlučila je da pokrene proces izrade Gender Toolboxa, resursnog paketa alatki, metoda, uputstava i infografika koji bi trebao olakšati integrisanje rodne perspektive u dnevnom radu svih nas. Ovo je druga u nizu infografika koje kroz kategoriju roda/gendera pokazuju situaciju u pojedinom oblastima javnog života.

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji. Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

IMPRESSUM

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | Ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink

Autorica: Jasmina Čaušević
Saradnica u izradi: prof. dr. Sanela Bašić
DTP: Filip Andronik

Tel.: +387 33 722 010 Fax: +387 33 613 505

E-mail: fes@fes.ba www.fes.ba